

RZEKA (2050) *sb f*

rzeka (2049), **rzyka** (1); rzeka : rzyka *MiechGlab* (76:1).

rzék-, rzéc- (210), rzek-, rzec- (153); rzék- *KochZg, OrzQuin* (2), *GrzepGeom, KochPs* (12), *KochFr* (2), *KochPhaen, KochWz, KochSob, PudłFr, ZawJeft, KochFrag* (2), *GosłCast*; rzek- *MurzOrt, KochWr, OstrEpit*; rzék- : rzek- *OpecŻyw* (3:2), *Mącz* (25:133), *Strum* (32:2), *Oczko* (12:6), *KochJez* (3:2), *KochPieś* (3:1), *KochProp* (2:1), *SarnStat* (104:3). ◊ *G pl* rzék (21), rzek (3); rzék : rzek *Mącz* (7:1), *Oczko* (2:2); a jasne (w tym 11 r. błędne znakowanie).

sg N rzéka (419). ◊ *G* rzéki (423). ◊ *D* rzéce (33). ◊ *A* rzékę (265). ◊ *I* rzéką (233). ◊ *L* rzéce (147). ◊ *pl N* rzéki (181). ◊ *G* rzék (79). ◊ *D* rzékâm (6) *FalZioł, LubPs, BudBib, Oczko* (2), *BielSjem, rzékom* (2) *KochFr, KochPs*; -âm (5), -(a)m (1). ◊ *A* rzéki (101). ◊ *I* rzékami (76); -ami (68), -âmi (2), -(a)mi (6); -ami: -âmi *BielKron* (31:1), *StryjKron* (6:1). ◊ *L* rzékach (62), [rzéc(e)ch]; -ach (32), -âch (18), -(a)ch (12); -ach *BierEz, Leop, UstPraw* (4), *BibRadz* (2), *Mącz* (2), *KochFr, KochPieś, KołakCath, GosłCast*; -âch *LubPs, RejWiz, RejAp, BudBib* (2), *ModrzBaz* (2), *Oczko, SkarŻyw*; -ach : -âch *BielKron* (2:3), *Strum* (3:3), *StryjKron* (1:1), *SarnStat* (10:1), *KlonFlis* (2:1). ◊ *V* rzéki (2). ◊ *du N (cum nm)* rzéce (15) *MiechGlab* 25, *HistAl* E3v, *BielKron* 264v [2 r.], 267, 287v, 308v, 430v, 431, 432 [2 r.], 432v, 437, *SkarŻyw* 152, *KochJez* B3. ◊ *A (cum nm)* rzéce (2) *BielKron* 273v, 274v. ◊ *I (cum nm)* rzékoma (4) *BielKron* 437v, *Mącz* 219a, 429d, *KochJez* 83v.

Sł stp, Cn notuje, *Linde XVI* (dwa z niżej notowanych przykładów) – *XVIII w.*

Woda płynąca stałym korytem, dość szeroka, mająca źródło i ujście; flumen Murm, BartBydrg, Miech, HistAl, Vulg, PolAnt, Mącz, Modrz, Calag, Calep, JanStat, Cn; fluius Murm, Mymer¹, BartBydrg, HistAl, Miech, Vulg, PolAnt, Mącz, Modrz, JanStat, JanPrzyw, Cn; torrens Vulg, PolAnt; amnis Mącz, Cn (2050) : Wilk w on czás gdj dzień wielki/ Przyzedł pić wody do rzeki *BierEz* M2; Lew v iedney rzeki miefzkał/ A towárzyfzá mieć niechciał *BierEz* Q2; Szczuká będąc w rzece iedney/ [...] Wfzytkim rybom pánowála/ A od nich cześ wielką miála. *BierEz* R4v, B4v, K3v, L2 [2 r.], Q2v, R4v [2 r.]; Iakom ya nyewszyal ssyeczy toyest drgubicze na rzecze [...] any dwv sukycen byalych *ZapWar* 1524 nr 2335, 1536 nr 2493; *PatKaz* III 126; *Murm* 24; *Mymer¹* 6; y widzialem fiedm krow wychodzące z rzeki cudne barzo y tłufté *HistJóz* Bv, B; *BartBydrg* 59b; OSet ieft dwoy/ ieden fuchy drugi wilgotny ktori rofcie około rzek *FalZioł* I 147d; MInog ieft riba długa, czarna, W rzekach fie rodzi *FalZioł* IV 44a; TA riba [tosóś] iefth rzek wielkich *FalZioł* IV 44c, IV 42d, 43b, c, 44c, d [2 r.], 45b; ARchites Taretínski [...] w krainie iedney miefzkał, ktora wielkie rzeki w fobie miála. *BielŻyw* 38; Tych wfzythkich ziem panfthwa/ fzyrokofci/ rzeki/ lud/ y ich obyczaie, takiez y infzich ludzi poftrotnych w księgach ninieyfzych będą wypifane. *MiechGlab* 1; Pothym wdawa fie [rzeka *Don*] ku półdniu y wpada trzema drogoma w białe iezioro y owfzem to iezioro z tey fie rzyki zbiera *MiechGlab* 25, *5v, **5, 26 [3 r.], 41, 55, [88]; *LibLeg* 10/146; Pofuit flumina in deferto [...]. Pufcił rzeki na pułtinie *WróbŻołt* 106/33, 73/15, Z5v, 79/12, 88/26; Głębokofci morfkie wołaią náfie dziwnemi głofy wyznawaiąc wielmożność twoię y náfálnofci rzek wielkie ktore mimo nas przechodzą. *RejPs* 63v, 69v, 94v, 155v, 169; *ComCrac* 13; *LibMal* 1543/75, 1551/166v; *RejJóz* K3v [2 r.], K8; A gdy Dárius ku rzece przybiegł/ nálażł ią zámárzłą *HistAl* F4v; Ządął Alexander fnimi [z *Bagramami*] mowić/ ále oney fzyrokofci rzeki zaden nie mógł przepłynąć/ dla wielkofci Ippotamow/

Niedzwiądkow/ y Kokodrillow *HistAl* I4; Potym fie rufzywŷy z zaŷtępem/ przyiecháli ku niektorey rzece á tám ŷwoie namioty poŷtáwili *HistAl* K6v, Dv, F, F3v, F4v [4 r.], F6 (25); *KromRozm III* E2; Rzeki ŷwoye nápełnyalŷ żywemi wodámi/ Aby ŷye ŷwyát ochładzał ich wilgotnoŷcyámi *LubPs* P3, M3v, P3v, Q4, S, S3v (9); *KrowObr* 19v; Otworzę ná naywyŷŷŷych pagorkach rzeki/ á w poŷzrod pol krynnice *Leop Is* 41/18; Ale rátowála žiemiá oney niewiáŷty: že otworzywŷy wŷtá ŷwoie/ y wypilá rzekę/ ktorá wypuŷcił Smok z gęby ŷwoiey. *Leop Apoc* 12/16, *Ps* 106/33, *Sap* 11/7, *Is* 18/2, 7, 19/5 (20); Wŷzelákie rzeki ktorymi idzye z puŷt ŷá náŷze *UstPraw* E2v, E2, E2v [4 r.], Iv [4 r.], K3; *RejFig* Ee3v; Iordan to ŷławna rzeká/ co w niey ludzye krzczono *RejZwierz* 74; Przytym [Bóg obiecał] iáko gwiazdy wywyzŷzyć náŷienie iego/ á iŷ od morzá do morzá/ á od rzeki áŷ do gránic žiemie/ mieli być dziedžicmi. *BibRadz Eccli* 44/22; A w poŷrodku rynku iego [Nowego Jeruzalem] y z obudwu ŷtron rzeki było drzewo żywotá noŷzące owocow dwánaŷcie *BibRadz Apoc* 22/2, I 2a marg, *Gen* 2/14, *Ex* 23/31, I 43d marg, *Ios* 19/11 (15); ORfeus Muzyk álbo gędzyec známienity tego czáfu był w Greciey/ o tym teŷ Poetowie wymyŷlnie piŷáli/ iŷ ná iego gędzenie rzeki ŷtawály/ á kámienie ŷkakáło *BielKron* 25v; A gdy przyŷzedł do Iordaná Heliaŷ/ vderzył pŷáŷczem ná wodę/ y rozdzyelił fie rzeká *BielKron* [85²]v; Sá teŷ y drugie rzeki w Indyey/ Indus/ Fizon/ Gion. *BielKron* 268v; Ná teyŷe rzece [Tamizie] trzy álbo czterzy tyliące Lábęciow domowych chowanych záwždy widác. *BielKron* 277v; Moŷkwá/ nie od rodzaju ieŷt rzeczona thym przezwiŷkiem/ ále od Rzeki y Miaŷta *BielKron* 427; miedzy wolgá á Donem/ ŷá polá wielkie/ przychodzą k ŷobie bliŷko ty dwie rzece ná iednym mieyŷcu ŷiedm mil/ á ná drugich bárzo dáleko. *BielKron* 432, 16v, 25, 26 [3 r.], 27v, 29 [2 r.] (123); Achelous, Rzeká w Echolii. *Mqcz* 2c; Amnis anhelat frigore, Rzeká fie kurzy przed mrozem. *Mqcz* 10a; Deferri navi ad ulteriores Istulae littus, Być przewiežiön ná onę ŷtronę rzeki. *Mqcz* 123a, 2c, 6c, 7d, 10c, 13d (63); Po wtore s thego zácmenia powiádam przyŷć wielkiemu wpaleniu ŷłonecnemu y tákiew ŷuchoŷci/ iŷ gŷębokie náŷbyt rzeki będą miáŷkami *LeovPrzep* D4; Dziwy fáłŷzywe á od rozlicžnych mnichow wymyŷlone/ iáko ŷá [...] ony káplice rozlicžne onych Iáckow/ onych Stániŷławow/ co ná pŷáŷczoch mnichy woŷili/ co przez rzeki biegáli *RejAp* 113v; Podle rzeki z obu ŷtron wroŷtá drzewá owocowe káŷdego rodzaju *RejAp* 188, 103v [2 r.], 132v marg, 137 [3 r.], 187v [2 r.], 188 [2 r.] (17); *GórnDworz* Bbv, Bb2 [2 r.]; Potym ŷpołem ŷzli y zbudowáli wielki ŷpytal podle iedney wielkiej rzeki gdzieŷ wiele ludzi thonęło *HistRzym* 116, 24, 129 [4 r.], 131; *RejZwierz* 175; Ná práwym ŷkrzydŷe poŷtáwił [Pompejuŷ] tyliąc koni pomocnikow od rzeki ktorá przekazałá mieyŷce brzegiem y wylewánem ŷwym *BielSpr* 41, 5 [2 r.], 7 [3 r.], 19v, 44, 44v; Boŷe, [...] Ktory widzisz i ŷłyszysz wŷzytko doŷtatecznie, I wy, rzeki i žiemo niewzruszona wiecznie, [...] Bądŷcie ŷwiadki a miejcie na dobrym baczeniu Cokolwiek ŷie mianuje przy tym ŷtanowieniu *KochMon* 29; Ia mądroŷć ieŷtem iáko przekop z rzeki wywiedziony *BudBib Eccli* 24/34, 1. *Esdr* 8/15, *Iob* 14/11, *Ps* 77/16, *Is* 34/9, 44/27 (15); *HistHel* D3; Ieno tego ŷtrzeŷ/ ábyŷ iuŷ ták równo czynił Spodek w óney Przykopie iákoŷ od Rzeki wzięł *Strum* I2v; Kárpie/ Káráŷie/ ty ŷye w Rzekách nie bárzo rády báwiá *Strum* O3, D [3 r.], Dv, D2, F4v [6 r.], I2v [2 r.] (29); *BudNT Apoc* 8/10; *ModrzBaz* 96v marg, 110; *SkarJedn* 68; *KochDryas* [A3]; Portugália ma rzek 25000. *Oczko* [42]v, 7, 7v [4 r.], 8 [3 r.], 9, [43], [43]v; Miáŷto/ ktoré pan miáuię/ Y przybytkiem ŷwym miáuię/ Rzeká odnogámi ŷwými wefeli przyŷzroczyŷtými. *KochPs* 69; Wyrwi mię z błót/ [...] Nie day mi tonác w powódŷ rzék moŷnych. *KochPs* 100, 93,

110, 117, 141, 155, 165, 166; Raz będąc w fwey Celli Plácidus máluczki/ do rzeki po wodę bieżał: y czerpáiąc zá dzbanem wpadł. *SkarŻyw* 250; Ziemię wnim [w raj]u vczyńił [Bóg] wyfoką/ piękną z págorkámi y cztermi rzekámi *SkarŻyw* 259, A3, 250 [3 r.], 270, 334, 403 (15); *StryjKron* A3v, 41 *marg*, 91, 140, 250, 345, 437; *CzechEp* 330; przyfzły [wojska] do Sieieżéy wody. Potym do Kunáfzówki: więc gdzie miedzy dwómá Swiętéy Preczyftéy Cérkiew świeći fye rzékomá/ Kumeią/ á Sieieżą *KochJez* B3v, B2v, B3, B3v; ZIemiá delcz piie/ ziemię drzewá piią/ Z rzék morze/ z morzá wfzytki gwiazdy žiia. *KochFr* 24, 125; *KlonŻal* B4v *marg*; *KochWz* 136; *WerGość* 238; *BielSjem* 18; Rzéki wód nieprzebránych wielką hoyność máią *KochPieś* 72, 3, 31, 40; W rzéce ma [gospodarz] gęfté więcierze/ Czáfem wędą ryby bierze *KochSob* 70; *ArtKanc* P14; *KochProp* 7, 13; *Paprup* A4; *ZawJeft* 38; *ActReg* 173; Fluminosus – Rzek pełny. *Calep* 425b; Fluviatilis – wrzeczce przebiwaiacy wodny. *Calep* 425b; Incile – Kanał albo korito ktorim wode zrzeki prziwodził. *Calep* 520a, 62a [3 r.], 425b [2 r.], 919b; *GostGosp* 100 [3 r.]; *GostGospPon* 170; *GrochKal* 13; *Phil* E4; *GórnTroas* 17; Gdy w Kánikułę niebá ognie dáia/ [...] Rzeki wod zbywáią *GrabowSet* F4v, N2, V4v; Ten [Bóg] opátruie/ że morze nie wzbierze/ Choć wfzytki rzéki w fwoie łono bierze. *KochFrag* 16; *LatHar* 399, 510; *RybGęśli* B3; á gdy wezbráła powódź/ otrąciłá fię rzeká o on dom/ ále go nie mogła poruŹyć. *WujNT Luc* 6/48, *Matth* 7/25, 27, *Luc* 6/49, 2.*Cor* 11/26, *Apoc* 8/10 (10); Abowiem gdy Moizefz z rokázania Bożego/ wodę rzeki oney vderzył/ nátychmiaft w krew fię obrociłá *WysKaz* 9, 9 [2 r.]; Iázy ná rzékach niech będą zrzucóné. *SarnStat* 54; Ku wzywániu rzéki, która dobrá Królewkié z fzlácheckiémi dzieli, fáfiedzi niech będą przypuŹczeni. *SarnStat* 467; Státuty z LácińŹkiégo y z PołŹkiégo Kázimiérzowé o Rzékách, w Metryce znaydziefz *SarnStat* 516; [Ustawiamy] áby nigdy rzéki/ którými wodné ftátki chodzå/ [...] groblámi žadnémi hámowáné nie były *SarnStat* 1184, 54, 403, 467 [2 r.], 470 [2 r.], 480 (44); *KmitaSpit* B [2 r.]; Nád práwo póspolite/ rzece ftánąc y podnieŹć fię/ y morzu dno otworzyć y dwie Źcienie vczyńić kazał [Bóg]. *SkarKaz* 578a; *CiekPotr* 60; *CzahTr ktv*; *SkarKazSej* 665b [2 r.]; Tę wyfpe rzeki opafály z boku *KlonFlis* Hv, B4, Cv, C2v, E4, F3v (11); *KlonWor* 24.

rzeka czego (10): Ptakow dofyć/ rzeki fłodkich wod/ [...] y inych rzeczy nie wyliczonych tám ten Kray [tj. *Nowy Świat*] w łobie ma *BielKron* 445; Rzeká wody fmodliwey s páłzczeki węžá *RejAp* Ee4v; Rzeká ftrumieniow iego vwefeli miáfło Boże *BudBib Ps* 45/5; *SkarŻyw* 484; *SapEpit* A4. Cf »rzeka wody żywej«.

W połączeniu z nazwą [w tym: rzeka + nazwa (550); nazwa + rzeka (270); rzeka, którą (a. co ją) zową (28), którą nazywano (1); rzeczona (17), wezwana (3), imieniem (zwana) (2); przewisko rzeki jest (2); w przypadkach zależnych nazwa w N (157), w składni zgody (371)] (1156): Ia ko Slachethny Szymuth szmosczyszczk przyszethl szamoszoth [!] Doymyeny Me go Nyegowa dorzeky Rzeczoney Granyczney nocznego Czaszv szobye Rovnemy ywszyl szrzczonego yaszw Ryb vashnocszy ya ko szyes kop groszy *ZapWar* 1508 nr 2045, 1508 nr 2054, nr 2055, nr 2056, [1526] nr 2454, 1532 nr 2402 [2 r.], 2403, 1536 nr 2493; *MetrKor* 34/134v; *OpecŻyw* 38v, 107; *OpecŻywSandR* nlb 4; Potim fie Alexander v rzeki Eufraten położył *BielŻyw* 150, 150; Sarmatia w Europie na włchod, poczynaŹie od teyże rzeki Tanais, á bieży ku zachodu aż do famey WiŹly *MiechGlab* 1; także tym richley wfi j miaŹteczka pałac przyciągnął [Bata, wódz tatarski] do rzeki którą zową CiŹa *MiechGlab*

15, *6 [2 r.], *7v, *8 [2 r.], **, **2 [2 r.] (39); Mlynow thez tych ktore wziemy naſchei po obudwu stronom rzeki dnyeltru Woyewoda Wolosky pobudował Abi vzywał woyewoda thilko do woliey naſchey *LibLeg* 6/79; A okolo rzeki Tvrle ktore ziemie przilegli te tes są woyewodztwa Walaskyego *LibLeg* 10/68, 6/79, 157, 160, 9/51v, 10/146v (13); *WróbŻolt* 82/10, 11; Ty dwie rzece Tygrys y Eufraten bieżą przez Medią/ Mezopotamią y Bábilonią/ á w rzekę Nilus wpadaią. *HistAl* E3v; Darius thedy ruſzywſzy wielkie zaſtępy ſwoie ciągnął ku rzece Grancus *HistAl* F3v; Potym z onąd ruſzywſzy ſie przyciągnął [*Aleksander*] ku rzece którą zową Tyr *HistAl* M6v, Dv, D2, E2, E3 [2 r.], E7 (23); Wſpomniacie ſobie kiedy/ ná krzeſt Ianá krzćicielá ſwiętego/ iáko Ian ſwięty on lud w Iordanie Rzece krzćił *KrowObr* 83v, 46, 49, 83v; *RejWiz* Cc8; [*Mówi Bóg do Abrama:*] Plemieniu thwoiemu dam ziemię [!] the od rzeki Egipćkiej/ aſz do rzeki wielkiej Eufrátén *Leop Gen* 15/18; A prowadził Ionáthás Krolá áz do rzeki kthorą názywano Eleutherus *Leop 1.Mach* 11/7, *Gen* 36/37, *Deut* 11/24, *Ios* 1/4, 12/2, *4.Reg* 17/6 (16); *RejZwierz* 84v; Przezwiſko drugiey rzeki [*rajskiej*] iefť Gihon: tá obtacza wſzytkę ziemię Etiopſką. *BibRadz Gen* 2/13; [*Mówi Bóg:*] Gránice wálze będą od puſzczy y od Libanu áz do rzeki wielkiej Eufrátés *BibRadz Ios* 1/4, *Gen* 2/14, 15/18, *4.Reg* 18/11, *1.Par* 18/3, I 228b *marg* (13); Iefť teſz Egipť ná ſwiece miedzy inemi kroleſtwy obfitſzy w poſzytki/ ták iż gi ſtodołá wſzytkiego ſwiátá zwáli/ á to gi ktemu ſpráwuie rzeká Nylus *BielKron* 8v; Thego czáfu Tánáo krol Tátárki pirwſzy ná wſchod ſłońcá pánował/ od ktorego rzeká wezwaná Tánáis/ to iefť Wolhá. *BielKron* 10; Tyberyus Sylwius [*panował*] oſm lat/ od thego rzeká Tyber wezwána iż w niey wtonął/ bo iá przed tym zwano Albulá. *BielKron* 61; [*król Assur Teglatfulassar*] zwoiował wſzytki kráiny zá Iordanem rzeką/ y Gallileą *BielKron* 88; Rynny poczynił [*Tarkwiniusz*] ktorými nieczyſtoſci z miáftá wychodziły do Tybru rzeki. *BielKron* 102v; Wándálitowie ſá rzeczeni od rzeki Wiſły/ tym imieniem/ ábowiem ſtárzy Hiſtorykowie Wiſłę piáli Wándálus. *BielKron* 159; Od zachodu iá [*Azję*] teſz dzieli rzeká wielka Tánáis/ kthorą zowiemy Wolhá *BielKron* 263v; Teſ [*Mezopotamię*] obeſzły ſláchetne dwie rzece/ Tygrys od wſchodu ſłońcá/ á Eufrates od zachodu. *BielKron* 264v; Dzieli Europę od wſchodu ſłońcá rzeká Tánáis/ od południá miedzy ziemne morze *BielKron* 271; [*Blondus*] wſzytkę Włoſką ziemię ná czternaſcie częſci wypifał y rozdzielił. Pierwſzą częſć położył w Liguriey od rzeki Wáro áz do drugiey rzeki rzeczoney Máhrá *BielKron* 276; A ſá dwie mieſcie Bádeńſkie nie dáleko ſiebie/ iedno wierzchnie/ drugie niſkie według Renu rzeki *BielKron* 283; Stárzy Hiſtorykowie kładli Germániá od rzeki Tánáis áz do Renu *BielKron* 336v; Sobieſław Kłiążę Czeſkie [...] wtárgnął krolowi w ziemię y vczynił ſzkodę okolo Odery rzeki. *BielKron* 353; tám v rzeki Czarney vderzył ná nie [*na Tatarów*] Woiewodá Krácowſki Włodzimierz z zebraną družyną *BielKron* 360v; Tegoſ roku krwáwa woda była w tych rzekách/ w Odrze á w Nyfie w Śląſku. *BielKron* 363v; Kłáſztor Biſzowſki z Biſzowey nád Wiſłá [...] do Koronowá przenioſł Wiſław [...] dla pewnieyſzego mieyſcá/ bo ij tám rzeká Brdá w koło obieglá. *BielKron* 366; [*Król*] poſłał wſzytek lud przeciw woyſku Moſkiewſkiemu ktore leżało nie dáleko zá rzeką Berezyną. *BielKron* 411; [*miasto Włodzimierz*] ſiedzi miedzy wielkimi dwiema rzekami/ Wolgá á Oká *BielKron* 430v; Drugie rzeki Kálzýmá Táchnin. [...] W teyſze rzece Táchnin/ ſá ryby co z morzá wychodzą podobne ludzyem *BielKron* 433v; Viátka Kráiná zá rzeką Kamą/ od Moſkwy miáftá pułtorá ſtá mil ku wſchodu ſłońcá *BielKron* 434; [*Kniaź moskiewski*] zebrałſzy lud wielki przyſzedł bez wieſci pod Połocko ktore leży miedzy dwiema rzekomá/ Dźwiną á Połoką

pięćdziesiąt mil od Wiln *BielKron* 437v; Indus wielka rzeká/ dzieli Indyą s Perfią. *BielKron* 461, 1v, 6v, 26 [2 r.], 42 [2 r.], 46 (270); *KwiatKsiąż* N; Catarrhactae Rheni, Byłtrość/ łamánie/ łpad á skok wód rzeki Rhenu/ między opokami á skaliftemi miefcami *Mącz* 41a; Comata transalpina, Włziftko Francuskie krolewftwo s niderlandem áz do góri Alpes/ y do rzeki Rhenu *Mącz* 142a; Gravionarium civitas Germaniae, Po niemiecku Bamberg/ przy rzece Menie. *Mącz* 149b; Martius campus, Plác á mieyfce w Rzymie między miáfem á między rzeką Tybrem Bogu Marłowi poświęcone. *Mącz* 210c; Noricum, Nifzlza y wyfzlzá Bávárska ziemiá od Dunáyu áz do gór Apes [!] zwánych/ między rzeką Enum zwaná á między górą w Rákušiech Kalenberg *Mącz* 250a; Vistula et Istula, Wisłá, rzeká. *Mącz* 499c, 24a, 51c, 54c, 127b, 155c (39); *RejAp* 81, 81v, 134, 137 *marg*, 137v, Dd3v, Ff3v; *Górndworz* Bbv; *KwiatOpis* A4 [2 r.]; TEn to Mikołay Rey wyfzedł był s ftárádawnego á poćiwego domu/ ktore záwždy Reymi zwano/ ktorzy łie záwždy píłali z Nagłowic ze wsi ziemie Krákwfkiey/ [...] nie dáleko rzeki Nidy. *RejZwierc* 273v; [Żołnierze rzymscy] po pracy iákicy [...] łzli piefy y iezdni do rzeki Tybru vczyli łie pływać *BielSpr* 5, 58v; Y połzli á wzełzli ná gorę/ áłz przyfzli do rzeki Ełzkolá *BudBib Deut* 1/24; Szychor łeft rzeká/ ktorą Grekowie i łácinicy Nílem zowá. *BudBib I* 354b *marg*; Y prowadził Ionátás Krolá áłz do rzeki/ ktorą zowá Elewterus *BudBib I.Mach* 11/7; toż było zwierzę ktore widziałem ná rzece Kewarze. *BudBib Ez* 10/15, *Gen* 36/37, *Ios* 13/3, 4.*Reg* 5/12, *Ier* 2/18, 46/6, *Eccli* 24/29, 1.*Mach* 3/32; Y wychodziłá kniemu [Janowi] wftytká Iudfka kráiná y Ierolimczycy/ y nurzáli łię wftytcy od niego w Iordanie rzece *BudNT Mar* 1/5; *StryjWjaz* B; Przeto [z powodu nieumiejétności prowadzenia słonecznego rydwanu] Iupiter zrzucił iy [Faetona] ná doł do rzeki Eridanu. *ModrzBaz* 107 *marg*; [Słowiański naród rozprzestrzenił się] áłz do końca Europy/ do Wolgi rzeki *SkarJedn* 225; támże pod górą Rámeburg Ochrá rzeká/ bierze w się łtrufzkę: ktorą w ónym mieyfcu ledwié ryby poczuwłzy/ zdycháią. *Oczko* 4; Zá Surrentem w rzece (Sillárim iá zowią) nietylko drewno/ ále z žiół łodygá álbo łift omoczóny/ kámiéníem łye sftawa. *Oczko* 8, 7v, [42]; Ná włchod słońcá poftáwił gránice [Bolesław Chrobry] y żelázne słupy v Niepru: ná zachod v rzeki Sale w Sáfkicy ziemi *SkarŻyw* 357, 192, 317, 357, 501 [2 r.], 553 (10); MEłraim wtory Syn Chamow opánował ty kráiny/ nád czyrwonym y międzyziemfkim Morzem przy Nilufie Rzece *StryjKron* 11; Plinius też tę Rzekę tymże imieniem zowie Phut/ á Ptolomeus w opifaniu Swiátá Phtut *StryjKron* 11; Borkus łtárfzy wziął vdział łwoy nád Niemnem: támże gdzie Rzeká Iuria do Niemná wpada/ ná vłciu Zamek záložyl/ ktoremu dáł imię Iurbork záložylfzy imię Rzeki Iuricy/ z łwoim włáfnym imieniem *StryjKron* 81; tám záraz SPERA [...] poczáł Zamek budowác nád onym Ieżiorem/ ktoremu wespółk z Zamkiem dáł imię od łiebie Spera/ á ták między Niewiazá/ Serwentá/ y Swiętá rzekámi vgruntował łobie ołłádę. *StryjKron* 81; Y vbrawłzy łie Popowie y Diakonowie w ornaty łtali ná łáwkách k temu przypráwionych [aby ochrzcić kniazia Włodimirza] ná Dnieprze rzece *StryjKron* 140; łtámtąd potym zá dwánaście dni iázdy ná Kalkę Rzekę przyfzli [żołnierze] *StryjKron* 260; Támże z Witenenem Bruno Młftrz Liflandfki bitwę łtoczył 11. dniá Czerwcá Miefiácá/ nád Morzem przy rzece Treider *StryjKron* 308; bo vćiekáiących Litwá áz do Okmieny rzeki goniłá *StryjKron* 390; Leży Rezańskie wielkie Xięftwo między Oká y Donem álbo Tanais rzekámi wielkimi/ y łławnymi *StryjKron* 395, A3v *marg*, 11, 31, 41, 61 (42); *Strymon* rzeká w Trácyey Lábéciámi á Zorawiámi łławna. *KlonŻal* A4 *marg*, A4v *marg*, B3v *marg*; *ArtKanc* G2v; Granice wrzece ofie złupow zelaznych

potziniel [*Bolesław Chrobry*] *PaprUp* Bv, Bv; *ActReg* 45 [3 r.]; *Calep* 1081a [2 r.]; *Phil* C [2 r.]; *OstrEpit* A3; y byli od niego chrzczeni [*tj. Żydzi przez Jana*]/ w Iordanie rzecze/ łpowiadaiać się grzechow swoich. *LatHar* 685; *WujNT* *Mar* 1/5, *Apoc* 9/14, 16 *arg*, 12; *WysKaz* 9; ná Sanie rzéce iázy zrzucóné máią bydź *SarnStat* 516; Lowienia Ryb [...] Zakon łam będzie miał wolność w téyże rzéce Bierzwieniku álbo Notefzy *SarnStat* 1073, 224, 516 [4 r.], 517, 992, 999 (36); Skrwá rzeká. *KlonFlis* G *marg*; Brdá rzeká/ Lofošiami ławna. *KlonFlis* G2v *marg*; V wsi Benowey Benowa też rzeká *KlonFlis* G3v, G *marg*, Gv *marg*, G3 *marg*, G3v *marg*; *KlonKr* Bv. *Cf Frazy, Zwroty*, »brzeg rzeki«, »bystra rzeka«, »uście rzeki«, *Zestawienia, Wyrażenia przyimkowe*.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy rzeki (2): ij łfedł z nimi [*Jezus z Apostołami*] za rzékę Cedrowá do ogroda *OpecŻyw* 98; Słyzáć to [*wieść, że król Jeruzolimy rusza na nich ze swym wojskiem*] Egipczyicy/ wnet groble rokopáli y pušili gwałtownie rzeki Nylufowe *BielKron* 178v.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy kraju, regionu itp. (34): *ZapWar* 1532 nr 2402 [2 r.], 1536 nr 2493; *FalZioł* III 2d [2 r.]; *MiechGlab* *6, *7v, **5, **7; Iako Alexander przyiechał ku rzece Brágmáńskiej/ gdzie tam przebywáli Ippotamowie/ Kokodrillowie/ Niedzwiatkowie *HistAl* 14, 14; *Leop* Is 18/1; *BibRadz* Is 18/1; SZwáńcárka ziemiá poczyna się od Alpes gor kámiennych/ [...] á zálieg tam łtąd idzie ná zachod łłoneczny według gory Iury áz do rzeki Genewéńskiej *BielKron* 282v, 60v, 281v, 286, 432v; Ararus, Schytarum fluvius, Tatarska rzeká. *Mącz* 14a; Hippopotamos. Nieyákie zwierzę w rzece Aegypskiej Nilufie/ Które [!] łzyyę y grzbiet má yáko kón. *Mącz* 156c, 43a, 213c, 386b, 393c, 439c; *BudBib* 4.Reg 5/12, *Ps* 136/1; Y kto Polłkie rzeki/ wielkie y malé/ obeyzrzec chce/ iáko wiele wody máią/ którym łtátkiem zmierzy? *Oczko* 7, [43] [2 r.]; Tegoż Roku w rzekach Słáfkich w Odrze y w Ołie/ przez trzy dni wodá krwáwa płynęła *StryjKron* 345, 105; *RybGęśli* D2, D2v; Gołtyńfká rzekę Wiłá też požárłá *KlonFlis* G, G4.

W połączeniach szeregowych (37): PŁocicza ielth riba mała biała/ oczy czýrwone, W łtawiech/ w rzekach y w Ieziorach się rodzi *FalZioł* IV 41d; *HistAl* C7; *Leop* P4; *UstPraw* I4; Tá część ziemié [*Azja*] ielth nawięłza/ ma w łobie wielkie y rozmáite bogáctwá/ mocne á nie zwalczone krolełtwá/ gory/ rzeki niezmierne/ ludzi/ zwierząt rozmáity narod/ takież pożytek ziemié/ czego inne kráiny nie máią ná łwiecie *BielKron* 263v, 271v, 283v, 288; *SienLek* Ttt3v; Oto nic inłzego/ iedno iáko wody/ zdroie/ á rzeki ochładzaią rozwełeláią y pošiláią ludzi ná łwiece *RejAp* 188, 132v, 180v; *GórnDworz* Ll6v; A tak łpráwnemu Wodzowi wołfká/ należy [!] wiedzieć y łpiláne mieć mieyłcá włzyłtki ty przes ktore wołfko ma wieść/ ielłi gory/ ielłi chrołty/ ielłi rzeki/ ielłi błotá *BielSpr* 7v, 7, 22, 66v; *BudBib* b5, c, *Ex* 7/19, *Lev* 11/9; *ModrzBaz* 112; *Oczko* 30v; Bytność páńfká y góry/ y rzeki łzalóné/ Y morze czuło nie wiezdzóné *KochPs* 174; *SkarŻyw* 125, 259; Bonfinus záš Kronikarz Węgielłki piłze/ iż tá woyná nie w Rułi/ ále w Litwie byłá/ gdy káluże/ ieziorá/ y rzeki vmárzły *StryjKron* 437; *KochJez* B; Rzeki/ ieziorá/ y pełne ryb łtáwy/ [...] Wynołcie Páńłkie/ chwały wieczney/ łpráwy *GrabowSet* Xv, T3v; Bo y tę [*ziemię*] Bóg ofłzłáchcił džiwnými łpołoby: To/ górami/ to łály/ to kryłztałowými Rzékámi: to łákámi pięknie kwitnáćemi. *KochFrag* 22; *SarnStat* 401, 677, 1088; Iáko gdy z wielkiej gory pátrzy kto ná piękne niłkie polá/ y łaki/ y rzeki/ y łály/ y ogrody/ y winnice/ y miáłtá: bárzo się vćielzy. *SkarKaz* 515b; *CzahTr* G4; Ryb też dołtátek práwie dobrej wody Rodzá ieziorá/ łtáwy/ rzeki/ brody. *KlonFlis* C2.

W przeciwstawieniu: »rzeka ... potok« (1): Rzeká wftawiczna iest/ á potok lećie wyfycha. *KlonFlis* H5v.

W porównaniach (40): *RejPs* 192v; A płyniemy do thego [tj. do śmierci] by w tey rzece wodá *RejWiz* 65; *Leop Is* 48/18, *Am* 8/8, *Apoc* 12/15; O byżeś był łuchał przykazánia mego/ tedyby pokoy twoy był iáko rzeká *BibRadz Is* 48/18; Błogofławieńtwa ie⁸⁰ okrywa ziemię iáko rzeká *BibRadz Eccli* 39/26, *Iob* 6/15, *Is* 59/19; *RejAp* 103v; A przetho iáko wielka rzeká/ im fie ná węczey części dzieli/ tym mnieyfza iest káżdá iey odnogá/ ták teź miłość [...] *Górndworz Cc2*; *RejZwierc* 54, 185; *BudBib Ex* 15/8, *Ps* 77/16, *Ier* 46/7, 8, *Eccli* 24/37, 39/26; *SkarJedn* 24; iáko trudno w rzece głębokiey y byftrey ábo w morzu nieprzeyrzánym/ ryb doftawác: ták rzecz iest nie łacna/ wolá ludzká/ byftirá/ táiemną/ á chytrá/ wwięzić. *SkarŻyw* 312, 4, 117; *StryjKron* 375; Między tymi [Niedźwiedzicami] podobien rzéce łmok fye wije *KochPhaen* 3; *ReszPrz* 103; *KochWr* 20; Duch S. záfię/ áni rodzi/ áni vrodzonym iest/ ále od obudwu pochodzącym/ iáko oná rzeká/ kryfztałowi podobna/ wychodząca/ w księgách obiáwienia S. Ianá *LatHar* 380; niech wola moia śpiefznym biegiem do ciebie y zá tobą [Panie] bieży/ iáko rzeká iáka pełnym brzegiem *LatHar* 642, +3; *KołakCath* B4v; *WujNT Apoc* 12/15; *SarnStat* 24; *PowodPr* 25, 27; *SkarKaz* 551a; Zá czym gdy wyźrzá łzczerá miłość w W.M. ku Oyczyźnie/ [...] pewnie fię poćiągná zá W.M. iáko członki zá głową/ ftrumienie mále zá wielkimi rzekámi/ ciágnác fię zwykły. *VotSzl* A2v; Niech fię ná lud wźytek z was gor wyłokich [tj. z panów, ludzi wyźszego stanu] iáko rzeká w rowne polá wylewa [miłość]. *SkarKazSej* 670a; To przyrodzone Práwo iest wieczne y nieodmienne/ [...] ná którym fię inne wźytki buduią/ y z niego iáko ze źrzodła rzeki wychodzą. *SkarKazSej* 696b, 665b.

W charakterystycznych połączeniach: rzeka bystra, głęboka (9), gwałtowna, niemála (2), rybna (2), szeroka (8), wielka (59); głębokość (4), nawałności rzeki (4).

Przysłowia: Od wźytkich łtron łwiátá wiátry wieiá powłtawfzy/ á záfię ná łwe okręgi wráciá fię. Teź wźytki rzeki w morze wchodzą/ á wźdy go nie nápełniá. *BielKron* 79; Wźythki rzeki śćiekáią fię ku morzu/ á wźdy morze nie pełne *BibRadz Eccl* 1/7.

Pierwey byftira Simois rzeká wfpák popłynie/ [...] Niźli łławá twa [*Leonie Sapieho*] doydzie wieku łmiertelnego. *SapEpit* [B]2.

[Doświádczyfz tego kiedy chcefz, że boiáźliwy pies bárziéy łzczeka, niź káła: nagłębífze rzeki náciífzéy płyną. *LipsSzczerb* 40].

Frazy: »rzeka idzie (a. szła), płynie (a. popłynie), ciecze (a. pociekła, a. śćieka się), bieży, ciekąca, płynąca, idąca« [w tym: idzie, płynie (1); gdzie (32) – do morza itp. (8); w połączeniu z nazwą (49)] = *flumen labitur Murm*, *BartBydg*; *decurrebat fluvius HistAl*; *fluvius egrediebatur PolAnt*; *fluit amnis*, *flumen allabitur Mqcz* [szyk zmienny] (47:20:19:14:11:9:1): *BierEz* D4v; *ZapWar* 1527 nr 2376 [2 r.]; *Murm* 24; *BartBydg* 7b; Teź ony ryby ktore z morza wychodzą w rzeki ciekące á miefzkáią w nich/ iuż bywaią lepfze *FalZioł* IV 45b, IV 34d; *BielŻyw* 153; wiele teź infzych rzek wielkich łćieka fie w morze chwaleńskie nad Don y Wolhę *MiechGlab* 24; Druga rzeka z tychże gor ciecze imieniem Koban *MiechGlab* 28, *7, **3v, 28; *RejPs* 34v; Widziałem piékná rzekę nadobnie płynącą *RejJóz* K3; *LibMal* 1547/128v; Pod onym páłacem roskołzna rzeká płynęła iáfna iáko Kryftál. *HistAl* L7, E3v [2 r.]; *RejWiz* 45, 65; *KochZuz* A2; *RejZwierz* bb2v, 112; I płynęła rzeká z Eden dla odwilźánia

ládu *BibRadz Gen 2/10, 1.Esdr 8/15, Eccle 1/7* [2 r.], I 346a marg, *Sap 11/7, Esth 10/6*; Pod tą gorą ná ktorey miáfto [*Fryburg*] leży idzie rzeká. *BielKron 282v*; Rzeká idzie pod miáfto [*Fryburg*] rzeczona Threyfsem barzo rybna *BielKron 286v*; Głowá Myłzeńskiey ziemie miáfto Myłsná/ przez którą Albis rzeká idzie. *BielKron 290*; Dwie rzece idą pod Miáfto [*Wilno*]/ Wielná y Wigilia *BielKron 437, 9, 55, 79, 267v, 270 (46)*; Flumen allabitur urbi, Rzeká ćiecze pod miáfto. *Mącz 180b*; Rapidus fluvius, Rzeká byftrze ciekąca. *Mącz 346a, 6c, 7a, 19a, 131b, 142a (21)*; *RejAp 81v, 188* [2 r.]; *GórnDworz Bb, Bbv, Ii3*; *RejZwierc 20v*; Iefli też rzeká idzie pod miáfto álbo pod zamek/ [...] po niżej miáftá wfypią groblą/ záftawią wodę/ wytopi miáfto álbo zamek. *BielSpr 62v*; *BudBib Ps 78/20, Dan 7/10*; *Strum F4v*; Przetofz Kátolicka náuká/ łufznie do rzeki ktora wftáwicznie od wieku płynie/ á nie wftáie/ przyrownaná iefť w piśmie. *SkarJedn 24*; *Oczko 8*; *SkarŻyw 259*; Krol Kolchis Ziemie nád Czarnym Morzem leżącey/ nie dáleko od Tanais álbo Donu Rzeki z Moskwy płynącey/ gdy mu Jafon z Argonautámi Medeą Corkę [...] wniósł/ posłał zá nim wpogonią dwádzieściá tylięcy ludzi w nawach *StryjKron 96*; *PudlFr 73*; Niezmierną fczodrotą Bołką/ nápełnięś przepáść morfką/ dziwnemi rybámi/ ze wżąd płynącemi rzekámi. *ArtKanc 13*; *KochProp 11*; *Calep 855b*; *GostGospPon 170*; *SarnStat 466*; *KlonFlis G4*; *SapEpit [B]2v*; [*LipsSzczerb 40*].

»rzeki(-a) (szarłatne) krwią płynęły, krwią płynąca, krwawe ciekły; (jako) rzekami krew (po)ciecze, krew się lała« [*szyk zmienny*] (1:1:1;2:1): A gdy fie obie ftronie [*tj. wojska greckie i perskie*] zefzły, biły fie od zaiutrze aż do wieczora, tak iż rzeki krwawe wżędy ciekły. *BielŻyw 153*; *BielKron 60, 136*; Przypominałćibych okoliczne kroleřtwá/ ony wielkie kfięřtwá á zacne Monárchie/ iáko fie zá náłzey pámięci burzyły/ [...] ták iż iáko rzekámi krew fie lała po grániczach ich. *RejZwierc 185*; *KochPs 158*; *WysKaz 9*.

»rzeka się obrocila [= *zmieniła bieg*]; obrocić rzekę« (1;2): á gdyby fię rzeká obrociła mocą fwą z fwego fthárego plácu inřzem mieyfcm/ tedy iednák ono ftare rzeczyľko grániczy *UstPraw Iv, Iv* [2 r.].

»rzeka wezbrała« (4): *BibRadz Iob 28/4*; *BielKron 314*; gdy ná to mieyfce przyřłá [*řw. Austreberta*]/ vyrzy á ono rzeká wezbrála/ á wodá wyřłza mořtu/ przechodu wřzytkim iádácym niedopusci. *SkarŻyw 192*; á gdy rzeki wezbrály/ Siołá/ Dwory y Miáłteczká w niľkich polach leżące/ zátopiły *StryjKron 345*.

»rzeka wpada, wchodzi, wpadająca; wpad, wpadanie [= *ujście*] rzek« [*w tym: gdzie (51) – w morze, do morza (21); w połączeniu z nazwą (45)*] = *fluvius incorporatur HistAl*; *amnis immergitur Mącz*; *fluvius intrat JanStat* [*szyk zmienny*] (56:4:1;1:1): *MiechGlab 78*; *HistAl B6v, E3v*; *BibRadz 2.Reg 8/13*; Ma tá ziemiá [*Słowacja*] dwie wiefzre rzece Sawę y Drawę/ kthore w Dunay wpadáią *BielKron 274v*; Szoftha [*część Włoch*] łácińľka álbo Lácium/ gdzie Tyber rzeká wpada w morze Triremľkie álbo Mediterańľkie *BielKron 276*; Areláteńľkie miáfto nie dáleko iefť od mieyfca gdzie Rodan rzeká wpada w morze *BielKron 281, 9, 79, 274v, 275, 282* [3 r.] (41); Maeotis, Ieźioro álbo błoto w tátárzech w które Tánais rzeká wpáda. *Mącz 203d, 193b, 218c, 271b, 354d, 439c*; *GórnDworz Zv*; Wirlándya miedzy wfchodem Słóńcá/ á pułnocną plagą leży/ od pułnocy odnogá Báltyckiego morzá/ á ku wfchodu fłóńcá Nerwá rzeká w tę odnogę wpadáiąca *KwiatOpis A4*; *Oczko 8*; *SkarŻyw 317*; támże gdzie Rzeka Iuria do Niemná wpada/ ná wciú Zamek záložyl [*Borkus*] *StryjKron 81, 280, 345, 517*;

Calep [742]a; Między Inflanty zaśię Zmudzią á Rușią gránice máią bydź poczęté od rzeki Helge/ gdzie rzeczona rzéká wpada w morze *SarnStat* 1110, 1110; *KlonFlis* F2.

»rzeka wychodzi (*a. wyszła*), wychodząca, poczyna się [*skąd*]« [*w połączeniu z nazwą (6)*] (12:1:1): *FalZioł* IV 44c; *RejWiz* 145v; W niey [*Syrii*] też iefth gorá Libám/ z ktorey dwie rzece wychodzą Ior y Dan/ á gdzie sie zeszły zową Iordan. *BielKron* 264v; Dżwiná rzéká poczyna sie z ieziorá ktore także zową Dżwiná *BielKron* 432, 273, 278v, 430, 430v, 431v, 433v, 436; *RejAp* 188; *BudBib Dan* 7/10; Tedy wielki ogień z ímolney máteryey vczyniono/ [...] wrzucono weń Pánienkę Bożą. A ona [...] łzy wylewać poczęła. y zonych iey trochy łes/ iáko dwie rzece wyłzły y ogień wżyciek zálały. *SkarŻyw* 152.

»rzeka wylewa (*a. wylewa się itp.*), rozcieka się, rozciekła, rozciekająca się, wylewająca; [wylewanie rzeki]« [*w tym: rozciekła ... wylała (1), rozciekająca się albo wylewająca (1); w połączeniu z nazwą (6)*] = *fluvius diffusus est, erupit torrens PolAnt* [*szyk zmienny*] (11:2:1:1:1): Závčíąga [Bóg] rzek áby nie wylewały *BibRadz Iob* 28/11, *Iob* 28/4; Thego czáfu Tyber rzéká w Rzymie nád miárę y obyczay wylała *BielKron* 209, 96, 163v, 348; Effert se alueo Nilus, Rzeká Nilus wyliewá z brzegów. *Mącz* 123b, 140a, 180c [2 r.], 275b; *BielSpr* 7v; *BudBib Iob* 22/15; *SkarKaz* 418b; [Wina Egipt nie ma, gdyż w równi winnice być nie mogą dla wylewania rzeki, a gór nie masz. *RadzPodróż* 146].

Zwroty: »kąpać się, omywać się w rzece« [*w tym: omywać się albo kąpać (1)*] = *balneare in flumine HistAl* (2:1): Iako íye Alexander omywał abo kąpał w rzece/ íczego potim dla zimności wody był niemocen. *HistAl* E2, E2; Bywáło też y wtem v ítarych ludzi ćwiczenie/ że żołnierze kąpáli się w rzekach [*ut milites in flumina ... descenderent*] ktore niedáleko mieć mogli *ModrzBaz* 111v.

»i kilkiem rzek nie ugasić się« = *odczuwać wielkie pragnienie (1)*: Na cieie zaś vtracił [*Franciszek Spiera*] wżyftkę íprawę przyrodzenia/ [...] a prágnienie takié cierpiál/ żeby się był i kilkiem rzék nieugafił *MurzHist* D4v.

»rzeki mościć« (1): Musiałby się też przeprawý przepościć/ Byś co raz rzeki miał ízalone mościć *KlonFlis* C3v.

»płynąć (*a. pływać*) po rzece, rzeką; przez rzekę íść; rzeką, po rzece jechać; na rzekę się puścić; pływanie, jeżdżenie na rzece; pławienie rzeką« [*w tym: pływanie, jeżdżenie (1); w połączeniu z nazwą (4)*] = *unosić się na powierzchni wody, zwłaszcza: podróżować, transportować wodą; navigare flumina PolAnt; navigatio fluviorum JanStat* [*szyk zmienny*] (4:2;1;3;1;1;3;1;1): *FalZioł* III 2d; *Vzrzał* [*młodzieniec*] áno iábłużká piękney czyrwoności/ Płyną po oney rzece/ od gor wyśokości. *RejWiz* 177; Gdy Pan ábo łżubnik iedzye po rzece z żytem/ á przyfięże iż iefł żyto nieprzekupne/ tedy taki wolen od cłá. *UstPraw* E2v; *BibRadz 3.Esdr* 4/23; Stamtąd płynęliśmy rzeką Nilufem do Bábiloniey *BielKron* 455v, 25, 219v, 277v, 431; *GórnDworz* H6; y íkázuiemy: áby pływania y jeżdżenia ná Rzékách przerzeczonych y inych w Królestwie nášzym [...] były wolné *SarnStat* 917, 917, 1071; *CiekPotr* 72; Po ízumnych rzékách wielkie woýfko iedzie. *GosłCast* 69; Izem tedy dla Szyprow nášzych Polńkich y dla vćiechy pływáiących po Wiśle/ nápiśał tego Flifá pływáiąc też łam po teyże rzece do Gdańfká *KlonFlis* B, D4v.

»przeprawi(a)ć (się) itp., prześć, przeby(wa)ć, (prze)płynąć itp., przeprowadzić się, przejechać, przepławić się, przeprawa itp., przebycie (*a. przebywanie*), płynący przez rzekę; przeby(wa)ć,

prześć, przepłynąć, przejechać, przejeździć rzekę; przeprowić się za rzekę; puścić się na rzekę, w rzekę; przeprawa (a. przeprowowanie) rzeki« [w tym: w połączeniu z nazwą (40)] = *przeprować, przedostawać się na drugi brzeg; flumen transnatare Miech, HistAl; transire flumen HistAl, PolAnt; traicere flumen Mącz, Modrz; flumen a. fluvium transire, per flumen transire Miech; natans a. transire per fluvium, pertransire flumen, transire a. transnatare fluvium HistAl; amnem transmittere, in flumine pertransire Vulg; perambulare trans flumen PolAnt; flumen traducere Mącz [szyk zmienny] (27:10:4:4:2:1:1:7:2:2;15:12:7:1:1;1;1:1;4); ZapWar 1527 nr 2376, 1532 nr 2403; Ile kolwiek kroć Thatarzy Zawolńci w nasze strony na łup iadą: the wśzytkie rzeki przerzeczone przebywaią bez żadnego przewozu *MiechGlab* 26, 15, 37, 44, 53 [2 r.]; gdim tesch przyciagnal fwszitykm thim woyskyem swim do bialagrodv tamem fye przeprowadzyl przez rzekę ławę. *LibLeg* 10/146, 11/84; *RejPs* 192v; przefzedłzy onę rzekę począł fię [*Aleksander*] ku miáftu Dáriufowemu przybliżać *HistAl* F, C7, E3v [2r.], F, F3, F8 [2 r.] (14); *MurzOrt* B2v; przebywłfy [*Apolloniusz*] bárzo łferoką rzekę Ffizyon/ zálfdł aż do Bráchmánow *Leop* *B2; [*Jakub*] przeprowłfy fye przez rzekę/ fzedł przeciw gorze Gáláád. *Leop Gen* 31/21; Thymotheus zás powiedzial Rothmiłtrzem woyská łwego/ Gdy fię przybliży Iudás y woysko iego do tey rzeki: przeprowłfi fię do nas pierwey/ niebędzimći mu mogli zdołać [...]. Ale iefliżec fię będzie obawał puścić ná rzekę [*transire*]/ á połóży fię obozem przy rzecę/ tedy fię my przepławmy do nich *Leop 1.Mach* 5/40-41, *Ps* 65/6; Thedy Ionátás przeprowłfy fię zá rzekę/ obiezdźiał [!] miałtá *BibRadz 1.Mach* 11/60, *Gen* 31/21, *Iob* 28/4; Przyłzedłzy nád rzekę [*Chelia*] tráfiłá s przygody wołu/ [...] wfiadłá nań/ przepłynęła przez rzekę *BielKron* 106v; [*Persowie*] Przeprowłfy fię przez rzekę Cydmę/ [...] porąbili móft. *BielKron* 125; [*Tamerlan*] Przeiechawłfy Eufrátém rzekę z łześcią łet tyfiac piefzych á ieznych z czterdzieścią tyfiac/ mnieyřzą Azyą opánował. *BielKron* 240v, 15v, 42v, 47, 60v, 67v (31); Vmiey rzekę przepłynąć/ i row łnadnie łkoczić *KochSat* Cv; Copiae flumen traduxere, Woysko fię przez rzekę przeprowłwo. *Mącz* 97a; Traiicio flumen, Przebywam rzekę. *Mącz* 163b; Magna fluminis mora interposita, Długołmy ná przeprowówaniu fię przez rzekę mieřzkáli. *Mącz* 311b; *OrzQuin* R [2 r.]; *HistRzym* 116; Ná káżdą połługę Woienną [*Rzymianie byli*] godni/ kopác przekopy/ trawę łiec/ sierpem żać/ drwa rąbác/ przez Rzeki pływác *BielSpr* 2; Mieli teź to [*Rzymianie*] w obyczáiu zówždy/ iż wielkość motyk á rydlów nořli/ ábowiem gdzie fię im tráfiłá przeprowá przez rzekę wielką [...]/ łacno fię przez ořtátek przeprowłwi. *BielSpr* 7, 5v, 7 [2 r.], 19v, 27, 44 [4 r.], 44v, 67v; *PaprPan* Gg 2; o przeprowówaniu przez wielkie rzeki/ o łtoiácych wodách/ o gorách *ModrzBaz* 115v; y pokazał pan Bog przedziwną moc łwoię. y przefzli wśzyłcy łuchą nogą rzekę onę [*Vulg Ios* 3]. *SkarŻyw* 501, 192, 348; A druga wielkość Ruřkich vphow gdy vciekáiac do łwoich łodzi przyłzli/ obaczywłfy być popalone/ [...] z nędze/ y z głodu niemogác Rzek przebyć/ tám pomárli y poginęli *StryjKron* 260; Potym fię Krol Iágiełto z woyskiem przeprowłwił przez Stir Rzekę *StryjKron* 572; Teyże Iefieni dołzłá nowiná Krolá Alexandrá/ iż Tátarowie przefzedłzy rzekę Przepiecz pułtořzą wołóści Litewłkie *StryjKron* 687; obroćili fię do pułnocnych kráin Mořkiewłkich ku Płkowu/ á przeprowłwiłfy fię przez Dniepr/ Dźwinę/ y inłze Rzeki/ przyciagnęli aż pod Opoczkę Zamek drzewiány *StryjKron* 752, 81, 235, 260 [2 r.], 309, 507, 682; *SarnStat* 404; Więc nie czełkaiác y przewozu drugi/ Przebrnął łzerokie bołá nogą łtrugi/ Ow fię zás nágo y bez wielkich zábaw/ Puřcił*

w rzekę w pław. *KlonFlis* C3; Od brzegu fwego ośmielił fię płynąc/ [...] Y przebył rzekę wyśiadł ná brzeg cudzy/ Tám gdzie y drudzy. *KlonFlis* C3v, C3.

»przez rzekę (się) (prze)wozić (a. (prze)wieźć), przewoz« [w tym: w połączeniu z nazwą (3)] = *przeprowi(a)ć się* [szyk zmienny] (6:2): A ten Doniec poczyna fię w Siewierfkiej ziemi/ iest też Przewoz przez tę rzekę Don *BielKron* 431, 185, 344v; Epibades, Lodzi álbo prómy ná których ludzie y tám y lám przes rzekę przewożą. *Mącz* 106b, 312a, 314a; Iufz y Namioty/ iufz y woienne obozy [Litwini] Zmyflili/ y fortelne przez rzeki przewozy/ Lodzie/ Czołny z Zubrowych fkor dziwnie fzywáli/ A fzwy dla prześcia wody/ łoiem nácieráli. *StryjKron* 250; *Phil* F3.

»rzeką puszczać, pławić, isć, spuszczenie; po rzece puścić (a. puszczać), spuszczenie; na rzekę puszczone; na rzece(-kach) spuszczać; rzeka spustna« [w tym: w połączeniu z nazwą (1)] = *transportować* [szyk zmienny] (1:1:1:2;2:1;1;1;3): Ustawiono, aby nie były ani młyny na rzekach takich, po których by towary ziemskie do morza mogły być spuszczan(e). *Diar* 73; A gdy ony dzyeci [Remus i Romulus] w fkrzynce ná rzekę puśczone były/ płynęły ná doł *BielKron* 98v; Tą rzeką [Moskwą] pławią wżytki potrzeby do Moskwy miałtá s Swereńfkiej ziemi *BielKron* 430, 291, 432; *ModrzBaz* 142; z żalostíá wielką vpletli [rodzice Mojżesza] zrogoża czołnek/ y oblali go fmołą y kliiem/ y wložili weń zwielkim fmutkiem fwym piękne^{so} fynaczká/ y puścili po rzece. *SkarŻyw* 478; *GostGospPon* 170; Wielkie fię wciązenie dzieie ludzióm fzlácheckim/ wyciągániem myt ná rzekách fpuftnych *SarnStat* 403, 141, 392, 404; Spuśczenie fátkow Wiłá/ y infzymi rzekami do niey przypadáiacymi *KlonFlis* kt.

»w rzece (u)topić (a. potopić, a. stopić (się)), potonąć (a. utonąć), utopion(y); po rzekach potonąć« [w tym: w połączeniu z nazwą (12)] [szyk zmienny] (11:7:2;1): Drwofzczep ieden vbogi był/ A drwá fobie w leśie rąbił: Siekierá mu fię wymknełá/ A ták w rzece vtonęłá. *BierEz* L2; *LibMal* 1551/166; Tenze Vrban/ izáli pięć Kárdynałow wfkorzánym worze rázem w Tybrze rzece nie vthopił? *KrowObr* 39v; otrzymawfzy [Eneasz] zwycięstwo nád nimi [wrogami]/ Láciúm s częścią Kámpániey wzyął/ y trzy látá pánował/ potym vtonął w rzece Laurentu Numicyfskiej *BielKron* 60v; A gdy do Ołomuńca przyiechali/ wiele fię ludzi fthopiło w rzece Morawie wćiekaiąc *BielKron* 325v; Władzon potym [św. Florian] do ciemnice/ ná oštátek z moftu vtopion przywiazawfzy kámień do fzyie w rzece Enezum *BielKron* 357, 174v, 350, 367v, 429; *SkarŻyw* 329, 403, 573; *StryjKron* 135, 260, 497, 587, 652; Záčzym nieprzyiaciele nań [na Horacjusza Koklesa] poczęli ftrzelác/ [...] zbiwfzy go/ w Rzece vtopili. *Phil* C; *KlonFlis* C2v; Potym poczęło Práwo frogości zázywác Náđ tákimi [tj. zabójcami rodziców]: Bo ie w wor kazáło záfzywác Z kurem/ z máłpá/ y ze pfem/ y z głódnym iáfzczorem: Y topiono to w rzece wefpołek y z worem *KlonWor* 65.

»w rzekę wrzucić, pomiotać, wrzucon; do rzeki wmiotąć« [w tym: w połączeniu z nazwą (5)] = *proicere in torrentem* *PolAnt*; *spargere in fluctus* *Mącz* [szyk zmienny] (12:1:1;1): *LibMal* 1547/128v; *GroicPorz* 112v; *KrowObr* 37v; *BibRadz Deut* 9/21; *OrzRozm* C2v; Po iego [Kaliguli] śmierci nálezyono wiele floykow trucín/ ktore gdy do rzeki wmiotano/ wiele fię ryb od nich potruło áz pływały po wirzchu wody. *BielKron* 141, 146, 164v, 236, 238v, 303, 432v; *Spargite me in fluctus*, Wrzućcie mie w rzekę y vtopcie w głébokim morzu *Mącz* 403d; *SkarŻyw* 457, 478.

Wyrażenia: »brzeg rzeki, u rzeki, przy rzece« [w tym: w połączeniu z nazwą (9)] = *ripa fluminis* *HistAl*, *Mącz*, *PolAnt*, *JanStat* [szyk 37:4] (35:4:2); *MetrKor* 34/134; *Murm* 23; y powiedział Faraon widzenie. Widzynałomifie iżem ftał ná brzegu rzeki *HistJóz* Bv, B; *BartBydg* 132b; *MiechGlab* 40; *LibLeg* 6/157 [2 r.], 157v; A tak Alexander iadąc nád brzegiem przerzeczoney rzeki z załtępem fwym/ á około ófmeý godziny ná dzień dofzli iednego zamku *HistAl* H5, H4v; *UstPraw* E2v; *BibRadz* II 140c *marg*; [krokodyl] ludzi y zwierzeta chwata ktore vyrzy ná brzegu rzeki. *BielKron* 270, 28 [2 r.], 170v, 286, 312, 430v, 433 [2 r.], 451v; *Labrum etiam*, *Kray* albo kráwádz v káždéy rzeczy yáko yeft v ftudni zrzodlá teź brzeg v rzeki. *Mącz* 180a, 146b, 313b, 345c, 354a, 502a; Iemioła wodna/ w brzegách ieziernych á rzék muliftych roście *SienLek* Yyy; *BudBib Dan* 12/5 [2 r.]; Iefliby téz v onéy Rzeki były brzegi wyfokie/ tedy muśifz wodę lázem podnieść *Strum* Dv, B3v; *Kazał [Jozue]* Leuitom fkrzynię onę fłufzby Bożey nieść/ y ftanáć zniá ná brzegu rzeki. *SkarŻyw* 501; *SarnStat* 466, 467, 682, 917, 1120, 1122.

»bystra(-e) rzeka(-i); bystrości rzek« [w tym: w połączeniu z nazwą (3)] = *fluvius rapidus* *Miech*; *fluvius fortis* *PolAnt* [szyk 14:9] (22:1); *FalZioł* IV 45b; *MiechGlab* 42; *WróbŻołt* 73/15; *RejPs* 109, 124, 192v; *LubPs* T5; *RejWiz* 10v; W Alfiryey ná wfchod fłońcá/ fławne miáfto leży/ Przez ktore ftrzodkiem Eufrátés/ byftra rzeká/ bieży. *KochZuz* A2; *BibRadz Ps* 73/15; Miáfteczko [*Turgoja*] chędogie/ z iedney ftrony ma gory/ z drugiey rzekę wielką á byftrą *BielKron* 283, 181v; *RejZwierc* 171v; *KochPs* 94; czás bieży á iáko wodá w byftrey rzece vcieka *SkarŻyw* 4, 312, 334; *StryjKron* 375; *KochPieś* 32; *KochProp* 6; *GostGospPon* 170; *LatHar* +3; *KlonFlis* C2.

»główna rzeka« (1): Wnętrzných [*przyczyn upadku państwa*] zda fye być więcý/ ále wfzyftki niemal/ iáko ftrumienié do głównéy rzeki/ tak do niezgody fye ciągną *KochWr* 20.

»rzeki mlekopłynne, mleka i miodu, miodem i masłem opływające« = *rius lactis et mellis* *Vulg*; *torrentes mellis et butyri* *PolAnt* [szyk 2:1] (1:1:1); *Leop Num* 16/14; *BibRadz Iob* 20/17; [*Mówi Irena, bogini pokoju*.] Iam iefť ftrzodek y miára w drodze k wfzelkiey rzeczy Ktorą krok pierwfzych Oycow záfwe miał ná pieczy/ Ktorą Wniebonikli fтары przed láty deptáli A w mlekopłynne rzeki iáfnobrwi wglądáli. *RybGęśli* C2v.

»piekielna rzeka« = *jedna z rzek mitycznego Hadesu* [szyk 5:1] (6); Acheron, Piekielna rzeká. *Mącz* 2c; Erebus, Naciemnieyfze mieyfce w pieklié/ Teź piekielna rzeká. *Mącz* 107c, 51a, 58c, [267]d, 298a.

»rzeka rajska, z raj« [szyk 1:1] (1:1): To drzewo [*aloes*] nayduią w iedney rzecze Babilońkiey s ktorą fie fcieka Rayfka rzeka *FalZioł* III 2d; Szum okrutny po fkałach/ kędy wody bieją [...]. A ná dole w iezyoro wfzyftki vpadáią/ A potym fie ná czworo ná fwiát rozdzyláią. Iedná co nád nią przyfzedł/ to tę Nylus zwano (*marg*) Nylus/ rzeká z Ráyu (-) *RejWiz* 177.

»stara rzeka« = *antiquum flumen, antiquus fluvius* *JanStat* [szyk 3:2] (5); *UstPraw* Iv [2 r.]; Abowiem yź Scipio y Lelius y podczas Augur Sceuoła/ [...] zwykli byli gdy vmysł ochłodzić chćieli/ na brzegách morfkich albo w rowiech fтарыch rzék/ kámyki y żołwiki zbierać *KwiatKsiąż* Pv; tedy iedná z dziedzin onych/ [...] wfzyftkę y całą ma mieć włafność w rzece/ w brzegách fтары rzeki albo potoká. *SarnStat* 467, 466.

»uście rzeki« [*w tym: w połączeniu z nazwą (1)*] = *caput a. ostium fluminis Cn (2)*: A to zebranie Włochow przyżeglowało tu Morzem/ z Wodzem swoim Libonem/ [...] á od Liboná Livonia álbo Lituania nazywane są ty Ziemie. A do tego dowodu pomoże mi Rzeká Libá y Miálfteczko tegoż przezwiká ná łamym všciu tey Rzeki StryjKron 41, 71.

»rzeka wody żywey« = *fluvium aquae vitae Vulg, PolAnt (5)*: VKazałmi theż [*Anioł*] rzekę wody żywey Leop Apoc 22/1; BibRadz Apoc 22/1; RejAp 187v; Drzewo żywotá nád rzeką wody żywey/ ná káždy miesiąc owoc łwoy wydaie. WuJNT Apoc 22 arg, Apoc 22/1.

»źródło rzeki« (3): Leop Is 19/6; Bo miałto źrzodłá rzeki [*Pro quidem fonte sempiterni fluminis*] wftáwicznie płynącey záthrwożyli się zágniłá krwią przeciwko wyrokowi kthory był vczynion ná mordowanie dźiatek BibRadz Sap 11/7; SkarKazSej 696b.

Zestawienia: »Czarna Rzeka« = *Niger (1)*: á kroleństwo Gámbré ku zachodne^{mv} morzu przyległo/ á od pułnocy czarną rzeką przegrodzeni od Azágánów. BielKron 450v.

[»Czerwona Rzeka« = *rzeka na Pojezierzu Pomorskim, dopływ Gwdy*: drogą przez strugę Pluthwiczen aż do Rothen Flyth, tj. po polsku do Czerwoney Rzeki, Czerwoną Rzeką aż do rzeki Gldy LustrWpol I 209.]

»Rzeka Eiptska« = *potok Wadi-el-Arisz na Półwyspie Synajskim, stanowiący granicę Ziemi Obiecanej i Egiptu; fluvius Aegypti Vulg; flumen Aegypti PolAnt (3)*: Plemieniu thwoiemu dam ziemię the od rzeki Egiptłkiey/ aż do rzeki wielkiey Eufráten Leop Gen 15/18; BibRadz Gen 15/18, Num 34/5.

Szeregi: »(albo) rzeka, (albo) błoto« (5): Europa, Trzecia część łwiátá/ [...] Miedzy morzem które mediterraneum zowá á miedzi rzeką álbo błotem Tánáis. Mącz 109c; GrzepGeom Ov; BielSpr 19v; Kto też ma co budować/ źimie ná łániách drzewá y włzelákiego czynu przyczyniay: Rzeki/ błotá/ łánią łzey y bliżey drogę wyproftuiełz. GostGosp 86. [Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.]

»(i) rzeka, (i, albo) góra« = *flumen, mons Vulg, PolAnt [szyk 7:2] (9)*: WróbŻołt 97/8; Rzeki y włfytki gory nych łye rofkocháya/ Iż wyelką możność Páńłką tu nád łobą znáya. LubPs V6v, hh3v; Leop Ps 97/8; [Europa] gory/ rzeki wielkie y máłe ma w łobie BielKron 271; Bo ten pożar [tj. niezgoda] y Rzekę y Gorę przeniesie KochZg A3; Mącz 60a; BudBib Ps 97/8; KochPs 148. [Ponadto w połączeniach szeregowych 10 r.]

»rzeka i (albo) jezioro« = *fluvius et lacus JanStat [szyk 5:4] (9)*: TO ziele [*końskie kopyto*] rofcie na mokhrych miełthczach á zwłáfcza na łákhach mokrych albo kxoło Iezior y około rzek FalZioł I 154a, IV 40a; BierRozm 22; Zá Rżowá Dymitrowá [jest] wielki las kthory zowá Wolkowłki/ s kthorego cźterzy rzeki wychodzą y ieżioro rzeczóne Wronow BielKron 431v, 286; Strum E2; ZapKościar 1582/33; GostGosp 167; y ma byđż przelźcie przez pułczá/ zołtáwuiąc rzeki Memel y ieżioro Rułné które zowá Hap SarnStat 1110. [Ponadto w połączeniach szeregowych 10 r.]

»([i]) rzeki, ([i]) lasy« [szyk zmienny] (1): Rzeki/ łáfy włżedy [*w Gotlandii*] wielkie á pożyteczne BielKron 293; [iż się tego włżytkiego [tj. zwierza i ryb] przerzedziło i w lesiech, i w rzeczech LustrKraK I 110]. [Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.]

»(i) morze (a. wody morskie), (a(l)bo, i) rzeka« = *mare et torrens PolAnt [szyk 7:5] (12)*: RejPs 144v; RejWiz 10v; O dwoiákich wodách tu wzmiánká iełt/ to iełt o tych kthore są pod rozpołtrzeniem/ iáko morze/ y rzeki ine co ziemiá otrzymawa. BibRadz I 1b marg; Mącz 314a; Y wyłulżę ia/ mowi Pan/

wfzytki wody morfkye/ y wfzytki rzeki ich *RejPos* 188; *RejZwierc* 20v; A cokolwiek niema fkrzel y łufki/ w morzu y wrzekach ze wfzech płaz wodnych/ [...] brzydkością wam będą. *BudBib Lev* 11/10; Oto laianiem moiem ofufzam morze/ czynię rzeki pułzczą *BudBib Is* 50/2; *Oczko* 3v; Iáko trochá wody prętko vfchnie y zginie: ále gdy fię wrzekę ábo w morze wleie/ iufz fię ná wieki záchowywa. ták náfzá prywatá y ofobliwe poćiechy prętko wyfchną y zginą *SkarŻyw* 115, 312; *KlonFlis* B4, B4v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.]

»rzeka, (albo) potok (a. potoczek)« = *flumen a. fluvius seu rivus JanStat* [szyk 7:1] (8): iefli między tákowými dziedziotywi niémálfz gránic z práwá wczynionych/ tedy káżdá z onych dziedzin ma mieć fwóy brzeg onéy rzeki álbo potoká/ który lie fklania do onéy dziedziny. *SarnStat* 466, 466 [6 r.], 467. [Ponadto w przeciwstawieniu 1 r.]

»(i) rzeki i rzeczyska« = *flumina et alvei, fluvii et fluviorum alvei JanStat* (2): [Ustanawiamy, aby spławianie towarów rzekami] y lámé rzeki y rzeczyfká były wolné *SarnStat* 917, 466.

»rzeka, (albo, a, i (też)) staw« [szyk 7:2] (9): Dobre fą tych [ślimaczków ziemskich] mięfa gdy Niedzwiadek z ije kogo ftukłfzy á przyłóżyć na ranę: nabrawszy gich z rzeki albo z ftawu *FalZioł* IV 32b; KLefzcz ieft riba biała w rzekach j wfławiech *FalZioł* IV 41c, IV 40a, 41b; Napierwey báczyć iefli wodá doftáteczná á zdrowa niezárážona/ rzeká álbo ftaw *BielSpr* 7v; Gdy będziefz miał po temu mieyfce á wodę przyftempną/ z Rzeki albo z Stáwu/ możelfz befpiecznie budować [sadzawki]. *Strum* N3v; Ale Sadzawki dla przechowania Ryb nalepfzé bywáią/ do kthórych wodá z Stáwu álbo z iákiéy Rzeki ćiecze. *Strum* O; *StryKron* 370; *SarnStat* 681. [Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.]

»rzeka albo (et, ani) strumień« = *flumen, torrens PolAnt* [szyk 2:1] (3): Gdyby nie było znákow gránicznych z práwá wczynionych iedno rzeká álbo iáki ftrumień ktora ieft miedzy dzyedziznámi/ ták oná rzeká zá gránice ma być poczytaná *UstPraw* Iv; *BibRadz Iob* 20/17; Flus. Rzeká/ et Stromień. Flumen. Fluvius. *Calag* 198a. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»woda, (a, albo, i) rzeka« = *aqua et (seu) flumen JanStat* [szyk 7:5] (12): [Księżyc] Wodam wielkim/ rzekam: panuie. *FalZioł* V 51v; *RejAp* 103v; *BielSpr* 54; *BudBib Is* 35/6; Dniá tedy onego náznaczonego fpadł wielki defzdż: y fzedł przez dni czterdzieści/ y zátopił wfzytkę ziemię. Bo P. Bog ftáwidlá [!] wod y rzek odiał *SkarŻyw* 270; niech będzie wolné przełfście [...] przez przenágábánia y wfífnienia po ziemi y po morzu/ przez wody y rzeki gđziekolwiek ku górze *SarnStat* 1111, 684, 1077 [2 r.], 1111, 1121 [2 r.]. [Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.]

»rzeka, (i, a) (w)zdroje« [w tym: w połączeniu z nazwą (1)] (6): *BibRadz Is* 41/18; Erford wielkie miálfto/ głowá Turyńfkiey ziemię/ [...] przez ktorey ziemię Gerá rzeká y inne zdroie idą. *BielKron* 290, 448v; *RejAp* 73v, 130v; Wyście iáko gory z ktorych rzeki y zdroie wytryfkáią *SkarKazSej* 665b. [Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.]

»tak w rzece jako w ziemi, (i) na ziemi« = *in flumine sicut in terra HistAl* (1:1): [Aleksander] nálażł ták [nad rzeką] ludzie nágo chodzące/ [...] ktorym był zwyczáy thák w rzece iáko y ná ziemi przebywáć. *HistAl* [13]; Ná tym wyfpcie [Zailon] kámienia drogiego dofyc/ ták w rzece iáko w ziemi. *BielKron* 268v.

»rzeki i (albo) źródła« = *flumina et fontes PolAnt, Vulg; fontes et torrentes Vulg* [szyk 5:3] (8): *WróbŻołt* 73/15; Twoyá możność y źrzodlá obfite fprawuie/ Y rzekam hoyną wodę ták ná wflem

ffáfuye *LubPs* R3, R3 *marg*; Potym trzeći Anioł wylał bańkę swoię ná rzeki y ná źrzodlá wod *BibRadz Apoc* 16/4, *Apoc* 8/10; Castellum etiam accipitur pro laxiore derivaculo in aquae ductibus, ex quo aqua per fistulas varie distribuitur, Mieyfce ná które wodá z rzék/ álbo ynich zrzódl fcieka/ á z onąd zálię rurámi wody miáľtu dodawa. *Mącz* 40b; *WujNT Apoc* 16/4; *JanNKarGórn* H.

Wyrażenia przyimkowe: [»na doł rzeki«: [Cesarz, z powodu małej liczby wojsk, stosował odpowiednią strategię walki] abowiem lekki lud poľlał/ to ieľt Hufarze y Fedwerefz nádoł rzeki *BielKron* 1551 113.]

»wzgorę rzeki« (1): s Kaniowá do Kijowá oľmnaście mil/ wzgorę idąc theyże rzeki [*Dniepru*] *BielKron* 437.

»nad rzekę« [w tym: w połączeniu z nazwą (6)] (14): *LibMal* 1546/110v; [*Młodzieniec*] Przyźedł nád piękną rzekę ćichuczko płynącą *RejWiz* 176v; [*Nykostrata*] Przyźedľzy nád rzekę Tyber blisko morzá/ záľożyła miáľteczko gdzye dziś Rzym *BielKron* 51, 106, 125, 319, 345v, 367v, 383v, 450; *BielSpr* 7; Y wiedziono ie [pobożnych mężów] nád rzekę/ y tám [...] dawiono ie powrozy/ y miotano w wodę. *SkarŻyw* 76; *StryjKron* 390; A w dzień Sobotni wyszľľimy przed miáľto nád rzekę *WujNT Act* 16/13.

»przez rzekę« [w tym: w połączeniu z nazwą (37)] (85): *MiechGlab* 74; the zyemie na ktorich owcze nasche chadzayá ľá kv zamkv oczakowľkiemv a fdrugiey ľtroni ktorey owcze przeganiami przes Turle rzekę thi ziemie ľá kv woyewodztwv Valaľkiemv *LibLeg* 11/18v, 11/19v, 20; *LibMal* 1543/68; *HistAl* E3v, Iv; Poraźili Rzymiánie Fidenaty po práwey ľtronie/ á Weienći poczęli vciekác przez rzekę *BielKron* 102; Ná zamek Alkáirľki wźedł Zeliman/ moľt przez Nil rzekę ná nawách vďziáľác kazał *BielKron* 259, 43v, 297v, 321v, 323, 411v; *Mącz* 51a; *Phil C.* Cf »przez rzekę iść«, »przeprawiac się itp. przez rzekę«, »przez rzekę się przewozic«, »przeprawic się przez rzekę«, »przeprowadzic się przez rzekę«, »prześć przez rzekę«, »przez rzekę się przewozic«.

»za rzekę« (6): *Leop 2.Reg* 19/31; *BielKron* 96v, 106, 116; Tedy ie wziáľ [*Jakub swoję rodzinę*] y przeprowadzľł zá rzekę *BudBib Gen* 32/23, 2.*Esdr* 2/9.

»nad rzeką(-ami)« = *super fluvium Miech, HistAl; ad flumen, iuxta fluvium Miech, PolAnt; in ripa fluvii, ad fluenta a. fluvium, supra flumen, circa fluvium Miech; ultra flumen HistAl; iuxta a. super flumen, in torrente PolAnt* (167): widzýaľo ľie mu [*Faraonowi we śnie*] iż by ľtał nad rzeką zktorey wychodzýľo ľiedń krow cudnych a barzo tľuľtych *HistJóz* B; *FalZioľ* I 147d; *MiechGlab* 25, 55; Iako Alexander iadąc nad Rzeką przerzeczoną/ nálaźł zamek niezwyciężony/ y okrutne beľtie Ippotamy y inľze *HistAl* H5, Iv; *LubPs* F3v, dd5v; *RejWiz* 177; *UstPraw* E2v; *BibRadz 1.Reg* 15/5; Tiguriná miáľto ieľt niepoľspolite/ zowá ye Zurych ná roľkoľsznym mieyľcu ośiáďľo nád rzeką wielką. *BielKron* 282v; Miáľto ktore zowá Confluentia/ [...] ná wefoľym mieyľcu záľiáďľo nád rzekámi *BielKron* 285, 15v, 16v, 29, 125v, 222v [2 r.] (17); *Mącz* 216a; *BielSpr* 44v; *BudBib Num* 22/4, *Ps* 136/1; *SkarŻyw* 329; *GórnRozm* M; Amnicola – Nadrzeką miéľzkacaci [!]. *Calep* 62a, 62a, 457a; Vrządnik kędy nád rzeką ieľt [tj. w posiadłości nad rzeką]/ ma ná Wioľnę ľzczubľetá/ kárpięťá/ y wźeláki drob łowic *GostGosp* 100; *SkarKaz* 162a, 550a.

~ W połączeniu z nazwą (127): [W 1211 r.] naľtała wielka Kometa oľmnaście dni thrwaiąca, ktora ľie obraczała nad rzeką Thanais *MiechGlab* 2, 26, 42, 44, 45 [2 r.], 72 (10); *LibLeg* 10/61, 68v; Gdy Darius then ľiľt czedľ przybieżał drugi poľeł mowiac iż Alexander poľożył ľie z woyskiem nád rzeką

ktorą zową Siragmá. *HistAl* C7, E4; *BibRadz* 2.Par 35/20, I 253c marg, *Ier* 46/10; Kámibia nád rzeką Indufem leży. *BielKron* 268v; Wrocław głowá Śląska/ miálftho wielkie y ochędożne nád rzeką odrą ofádzzone *BielKron* 292, 9, 11v, 68, 89, 98v (74); Belgica, Krayiná we Fránciey/ od rzeki Rhenu nád rzeką Mátrona áz do morzá. *Mącz* 24a, 218d, 439c, 473d; *RejAp* 137; *BielSpr* 48; *BudBib Ier* 46/2, *Ez* 3/23; *SkarŻyw* 231, 518, 519; Kiy álbo Kig ftárfzy/ Zamek y Miásto Kijow od fwego imienia nád rzeką Dnieprem záłożył *StryjKron* 115; Hordę iedną do Litwy Witołd przyprowadził/ Ktorą nád Waką rzeką ná rolach poádził *StryjKron* 507, 51 marg, 81, 105, 115 [3 r.], 175 (22); Stoi miáfto nád rzeką Indą bárzo wielkie/ W ktorým naydzie doftátki/ y potrzeby wízelkie. *KmitaSpit* C3v.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy kraju, regionu itp. [zawsze: rzeka + przymiotnik] (3): *StryjKron* 115; *WróbŻółt* 136/1; WSpominaymy łobie záłobliwie czáfy ony gdyfmy fiadáli nád rzekami Bábitońskimi płácząc *RejPs* 204. ~

»za rzeką« (16): *HistAl* H3, M2v; *Leop* 1.*Esdr* 6/6, 7, 1.*Mach* 5/39; Iełzczem ia Artáfkékes Krol wydał tákowy dekret do wízytkich podfkárbiow ktorzy fą zá rzeką *BibRadz* 1.*Esdr* 7/21, 1.*Esdr* 7/25, 2.*Esdr* 2/7, 9, 1.*Mach* 7/8; *BielKron* 106v, 268v; Tedy krol obawfzy Báchidefa z przyaścioł fwych pánującego zá rzeką/ wielkiego człowieká w kroleftwie y krolowi wiernego tám pośłał [!]. *BudBib* 1.*Mach* 7/8, 1.*Mach* 5/41, 1.*Esdr* 7/25, 2.*Esdr* 2/7.

W przén [w tym: w połączeniu z nazwą (2)] (11) : *WróbŻółt* 97/8; *Leop Ps* 97/8; Deukálion iáko fmyflny pobaczył/ iż ieft zyemiá mátká nalzá/ á kości iey kámienie/ á żyły rzeki *BielKron* 23v; *BudBib Ps* 97/8; *KochPs* 148; *KochJez* B4; Wierzę od poczátku świátá Nie były ták fuché látá/ Oczy náłzé to widziáły/ Chmury fię w rzékách kápáły. *KochFr* 37; PLáczćie rzeki Słowáńskie *KlonŻal* A3, B3v; Rzeki ftrwożone/ z brzegámi fwoiemi Dzieląc fię: w źrzodlá názd fię wráćiá *GrabowSet* C2v; *SapEpit* A4.

Przen (33) : Przebywánie náłze ieft wyfep/ ktori ogárnęlá rzeká/ kthora poczátku áni dokonánia nie ma *HistAl* H2v; Rzeká ognifta wychodziá od niego [*Boga*] *BibRadz Dan* 7/10; *SkarKaz* 550a.

rzeka czego (7): *Leop Iob* 29/6; gdzie [w świátyni] wzroft wziął [*Samuel*] wielki/ iáko przy rzece/ wízytkich dobr duchownych. *SkarKaz* 420b. Cf »rzeka wody żywej«.

W połączeniu szeregowym (1): Rzeki/ wzdroie/ y fthudnice wíżędy nam piśmo fwięte zowie wierne náuki Páńskie *RejAp* 132v.

Fraza: »rzeka wzbiera« (1): Częfto wzbiera od płáczu niezczęśliwa rzeká. *Prot* B4.

Wyrażenia: »rzeka Boża« = *deszcz* (2): Flumen dei repletum eft aquis parafti cibum illorum, [...] Rzeká boża napełniona ieft wodami nagotowałes ich pokarm *WróbŻółt* 64/10; *Leop Ps* 64/10.

[»rzeka rajska«: [w litanii do Maryi:] Sdrowasz swiathłosci dusz wielka tysz iesth czista rzeka rańska *TekstyPol* 36/137.]

»rzeka wody żywej, żywota« = *flumen aquae vivae Vulg* (4:1): [*Mówi Jezus*:] Bo kto vwierzy w mię/ rzeki żywé wody pocieką z iego żywota. *OpecŻyw* 75v; [w niebie zbawieni] Iuśz daley nie łákną áni prágną/ báránek który ieft weyśrzodku ftolice fpráwuie ie y poprowadzi do rzek żywotá *SkarŻyw* 22, 384; *WujNT Ioann* 7/38, s. 337.

Szereg: »morze abo rzeka« = *życie i świat doczesny* (1): Więc teź y ten świát mizerny y żywot náłz/ což inłzego ieft iedno morze ábo rádniey rzeká y byftra iákaś prędko wpływájąca? *KlonFlis* A4.

a) O łzach (5) : RZeki z siebie pufzcząią oczy/ Pánie/ moje *GrabowSet* K4, A4.

rzeka czego (1): Oto ferce zránione/ Zą fwoie złości frogie y obfite/ Rzeki żałości pufzcza/ łez niefyte *GrabowSet* S4v.

Zwrot: »rzekami płynąc« = *płynąc obficie (1)*: KRynice gorzkich łez/ gdzieście zginęły/ Gdy trzeba/ byście rzekami płynęły *GrabowSet* S3.

Wyrażenie: »rzeka łez« (1): A ona [*Maryja*] iako pokorna y połufzná/ [...] rzeki oney łez swoich/ y fkruchy pohámować nie mogła *SkarŻyw* 580.

b) O Słowie Bożym (5) : Ty rzeki fą fczere słowá Boże *BibRadz* II 138a *marg*; *SkarŻyw* 47.

rzeka czego (2): *HistRzym* 117v; Ná którym [*urzędzie kapłańskim*] rzeką náuki fwey/ [...] lud Boży polewác y ochładzác [*św. Chryzostom*] [...] począł. *SkarŻyw* 86.

Fraza: »rzeka wezbrała« (1): A oto przekopá moiá ftála fię iako rzeká/ á rzeká moiá wezbrała iako morze [*fluvius meus factus est in mare*]. *BudBib Eccli* 24/37.

c) O wielkiej ilości czegoś (7) : *WróbŻołt* V v; Kto fię tego fpodziwác mógł/ áby z ták podłego naczynia/ ták wybráne ftác fię miáło: á ten ktory ná gniew flúżył/ ták hoynie nád fobą y práwie rzeką wylane miłóšierdzie odnieść miáł? *SkarŻyw* 79, 384.

rzeka czego (3): *SkarŻyw* 584; Iák ieleń fpracowány/ chłodney fzuka wody/ Ták [...] duřzá ma [...] chcąc czerpác/ z źrzodeł obfitości/ Zbáwićielá fwoiego rzek/ wřzelkiey wieczności. *GrabowSet* Q3v; *SkarKaz* 122b.

Fraza: »rzeka płynie« (1): gdzie [*w niebie*] rzeki płyną rofkofzy wřzelákiey *SkarŻyw* 584.

Zwrot: »rzekami płynąc« (1): iż fobie ziedna czás odpufłczenia grzechow swoich/ á fnadz potem by rzekami płynęły wyřtępki iego iemu iuř nic záfzkodzić niemogą. *RejPs* 46v.

Cf MIEDZYRZECZE, [NADRZECZANIN], PRZYRZECZE, [ZARZECZE]